

Demokrasi İçin Gerekli ve Yeterli Koşullar

Cüncyt ÜLSEVER*

Çeşitli vesileler toplumsal uzlaşmanın ülkemizde gerektiği kadar yerleşmediğini bize apaçık gösteriyor. Toplumun uzlaşmada zorluk çektiği bir sürü unsur arasında dört unsur var ki bunlar süreklilik ve cesamet açısından önemli ölçüde dikkati çekiyor.

Bu dört unsur kendilerini genel mutabakatın dışında görüyorlar ve haklı olarak "sisteme" itirazları var. Bunlar:

- a) İslami yaşam tarzını
- b) Kürt kimliğini
- c) Alevi kimliğini yaşayamadıklarına inanan insanlardan ve
- d) Gelir dağılımında insani hakkını alamayanlardan oluşuyor.

Halbuki o uğruna şehitler verdiğimiz demokrasi özü itibari ile birarada yaşama sanatı. Daha doğrusu isteyerek veya mecburiyet karşısında birarada yaşamak durumunda kalan insanların bunu becerebilmeleri için bugüne kadar bulabildiği en iyi çözüm demokrasi.

Bu yazı açısından birarada yaşama sanatı olarak kavramsallaştırılan demokrasi, biliy-

oruz ki, toplumsal uzlaşma için daha iyisini öneremediğimiz, bunun için de sarılmamız gereken bir yaşam biçimi.

Ote yanda Türkiye'de demokrasinin var olduğu günden beri sıkıntıları olduğu konusunda mutabıkız. Bu makalenin amacı sıkıntıların bir haritasını çıkarmak ve belki de bazılarını hafifletecek öneriler getirmektir. Ancak, baştan belirtmek isterim ki, bu önerinin iddiası ne herşeyi kavramaktır, ne de tek çözüm olduğunu zırvalamaktır. Belki tek yararı yön göstermek olabilir.

Toplumsal uzlaşmanın en iyi yönteminin demokrasi olduğu paradigması ile yola çıktığımızda ilk önce demokrasinin önündeki engellerin bir haritasını çizmek durumundayız.

Bu haritayı çizebilmek için demokrasiyi bir matematiksel model kavramı ile ele almak işleri kolaylaştırıyor.

Matematikte bir modelin bütünlük arz etmesi için bazı koşulların birarada olması gerekiyor. Bu koşullar **gerekli koşullar** ve **yeterli koşullar** olarak ele alınıyor. Gerekli koşullar o modelin işlemesi için adı üzerinde "gerekli". Ancak, bazen gözden kaçan koşullar da var ki onlarsız olmuyor. Bunlar da yeterliliği sağlayan koşullar.

---

*Dr., İnsan Kaynakları Uzmanı

Bu demokrasi modelinde gerekli koşullardan millet, yeterli koşuldan ise devlet sorumlu. Başta bir terslik var gibi gözükebilir. Gerekli koşulları devlet sağlamalıdır denebilir. Hayır, bizim modelimizde demokrasi birarada yaşama sanatı. Birarada yaşayan millet olduğuna göre gerekli koşulları millet yerine getirecek.

Milletin yerine getirmesi gerekli koşul ise aşağıda sıralanan üç maddeyi özümsemesi:

- a) Çoğunluğun dediği olur.
- b) Azınlığın hakları bakidir.
- c) Kimse kimseye dayatamaz.

Demokrasinin gerekli üç koşulu sadece ve sadece bu üç madde. Bunun dışında mutabakat hiçbir şekilde gerekli değil. Millet bu üç maddeyi özümseyecek ve altını imzalayacak. Sonra herkes kendi yoluna. İsteyen komünist olacak, isteyen beşeri hukukun dini kurallarla oluşturulmasını isteyecek ("şeriatçı"), isteyen ülkenin bolunmesini önerecek!

Gerekli koşulları sıraladıktan sonra hemen itiraz gelecektir: Ya uymayan olursa? İşte yeterli koşul bunun için gerekli.

Yeterli koşul ise yalnız bir tane: Bir hakem olacak.

Doğal olarak bu koşulu yerine getirmekten devlet sorumlu.

Devletin sorumluluğunu yerine getirmesi için de üç özelliğinin olması gerekiyor:

- a) Herkese aynı mesafede.
- b) Ödediğimiz vergilerle yaşıyor.
- c) Millettin sivil hizmetçisi.

Görüleceği üzere, bu özelliklere sahip bir devletin var olabilmesi için yine millete ihtiyaç duyuluyor. Vergisini ödeyen ve

karşılığında hizmet bekleyen (sivil hizmetçi) millete gerek var. Gerekli koşullardan millet, yeterli koşuldan devlet sorumlu olmasına rağmen devletin yükümlü olduğu koşulu yerine getirebilmesi için yine millet gerekli. Demokrasinin gerekli ve yeterli koşullarının birarada işleyebilmesi için:

- a) Milletten-millete
- b) Devletten-millete
- c) Milletten-devlete akan ilişkilerin şartları yerine getirecek bir armoni içinde olması gerekiyor.

Türkiye’de demokraside sorunlar vardır, zira koşulları yerine getirecek hem millet unsurunda, hem devlet unsurunda eksiklikler var.

Nedir Bu Eksiklikler?

Millet açısından ele aldığımızda hemen tespit edeceğimiz gerçek, onun "sosyal genlerinde" henüz yeterli seviyede demokrasinin yerleşmediğidir. Yerleşmemiştir, zira milletin önemli bir bölümü için birarada yaşama becerisi henüz tam anlamı ile bir ihtiyaç haline gelmemiştir. Gelmemiştir, çünkü şehirde yaşıyor olsak da, çağdaş (!) giyimle kuşansak da hâlâ sosyal genlerimizi tarımsal üretim ilişkisi şekillendiriyor. Sınai üretim ve hizmet üretimi ülke için hâlâ yeni bir üretim tarzıdır ve yüzlerce yıla yayılan tarımsal üretimin şekillendirme gücüne henüz sahip değildir.

Tarımsal üretim insanın neredeyse tek başına gerçekleştirdiği, şartların büyük çapta tabiat koşulları ile belirlendiği bir üretim tarzı. Tarımsal üretimde işbirliğine ihtiyaç çok az olduğu gibi, bireyin üretimi etkileme şansı çok sınırlıdır. Bir araya gelerek karar verme ihtiyacı asgari düzeydedir. Bu üretim tarzında birarada yaşamak için gerekli;

- a) paylaşma,

b) uzlaşma,

c) pazarlık yapma ve

d) organize olma kavramlarına ihtiyaç yoktur. Kiminle uzlaşacaksın, kiminle pazarlık yapacaksın? Yağan yağmurla mı, esen rüzgarla mı? Niye organize olasın? Ne yararı var?

Halbuki gerekli üç koşul ancak ve ancak bu üç kavramın üzerine inşa olabilir. Çoğunluğun dediklerinin olması, azınlığın haklarının korunması, kimsenin kimseye hiçbir şey dayatmaması için birarada yaşamak ihtiyaç haline gelmeli ve bu ihtiyaç paylaşma, uzlaşma, pazarlık yapma ve organize olma gerekliliğini doğal hale getirmelidir.

Türk Milleti birarada üretim yapma ve dolayısı ile birarada yaşama sürecini yeterli kadar yaşamadığı için sosyal genlerinde bu gereklilikleri taşımıyor.

Halbuki ne zaman ki sınai üretim ön plana geçiyor, ne zaman ki insanlar var olabilmek için birarada üretmek ve yaşamak zorunda kalıyorlar, işte o zaman insanlar yaşamlarını optimize etmek için paylaşmak, uzlaşmak, organize olmak ve pazarlık yapmak gereğini genlerine yerleştirecek kadar benimsiyorlar.

Fabrikada patron binlerce işçi ile, işçiler birbirleri ile, şehirde insanlar otobüste, tuvalette v.b. yerlerde hep paylaşmak ve uzlaşmak zorundalar. Bu zorunluluk da yukarıda sıraladığımız demokrasinin üç gerekli kuralını yaratıyor. Zaten demokrasi sadece siyasal platformda var olan bir nesne değil, ona günlük yaşamda da ihtiyacımız var. Herşeyden önce günlük yaşamda birarada yaşamak zorundayız.

Ote yanda hakemlik etmek durumunda olan devlete bakalım: Devletin üç kurala uymayana hakemlik edebilmesi için herkese aynı mesafede olması gerekiyor. Bunun gerçekleşmesi için de devletin herkesin payına düşen

vergilerle var olması gerekiyor. Herkes vergisini ödemeli ki sivil hizmetçi mantığı gelişebilsin. İnsanlar sadece ücretini tam ödedikleri hizmetlerin eksiksiz yerine getirilmesini talep edebilirler.

Biz ne yapmışız? Tarımsal üretimde yağmura, kara karar veren otoriteyi şehirde devlet kavramı ile değiştirmişiz. Sosyal genlerimiz hemen bu benzetme ile kendini kodlamış ve ortaya aş ve iş beklediğimiz devlet çıkmış.

Tarlada bize akli verdiği halde yine de herşeyi kendisinden beklediğimiz Tanrı, evde baba, doğal olarak da siyasette devlet!

Benzetme o kadar hoşumuza gitmiş ki devlete bir de baba lakabını takmışız. Bize karşı sorumluluğu olan, ama bizim ona karşı sorumluluğumuz sadece o dayattığı zaman ortaya çıkan bir baba! Vergisini yakalandığımız veya mecbur olduğumuz zaman odediğimiz, arazisini gasp ettiğimiz, yatırımlarımıza ucuz kredi bulmak zorunda olan, ihaleleri ile bizi kayıran, gümrük duvarları ile kalitesiz ve pahalı mallarımızı kollayan bir baba! Ustelik bize aş verecek, iş bulacak.

İşte böyle bir baba da isterse bizi seviyor, isterse dövüyor. Dayaktan sadece onu yiyenler şikayetçi. Diğerlerinin umurunda mı? Kendi irademizle teslim olduğumuz devlet de, daha doğrusu onu yönetenler de çocuklarını korumak (!) için ellerinden geleni ardlarına koymuşlar: Kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya varır, ya zurnacıya!

Bize Kurtuluş Savaşında güvenen, ancak bu güvenini "muassır medeniyetler seviyesine ulaşma" mücadelesinde yitiren devlet, haklarımızı kendi eli ile, adeta lütf ederek vermiş. İsteddiği zaman da geri alıyor. Biz demokratik haklar için mücadele vermemiştir ki! Devlet de kendisi gibi düşünen, davranan, giyinen vatandaşlar yaratma sevdasına düşmüş. Hatta insan olmanın en önemli ögesi olan kimliği (şah-

siyeti) şekillendirmek çabasına girişmiş. Uymayana da basmış sopayı. Baba olduğu için de dayağı yemeyenler bunu doğal bulmuşlar. Hatta hak vermişler.

Şimdi ne görüyoruz? Dayak yiyenlerin sayısı ve bilinci arttıkça itirazlar daha belirgin hale geliyor. **Ortaya çıkıyor ki, yukarıda kurduğumuz model çerçevesinde demokrasi için gerekli ve yeterli koşulların bir araya gelmesini sağlayacak millet-devlet kucaklaşmasında gedikler var. Devlet milletin emrinde olması gerekirken, millet devletin emrinde!** Millet devleti kendisinin bir parçası olarak görebilmek için bazı zorluklarla karşı karşıya. Bu kopukluğun doğal sonucu da demokrasiyi benimseyememek. Zira millet için demokrasi fonksiyonel değil. Kullandığında yararını görmüyor ki tam benimsesin, tam sahip çıksın. "Senin demokrasin sana, benim demokrasim bana." Zaten sosyal genlerinde var olan tortuları değiştirmek için bir gerekçe yok. Zira devlet tam anlamı ile onun devleti değil.

Peki Ne Yapmalı?

Kanımca Türkiye'de demokrasinin önündeki en önemli engel millet-devlet kucaklaşmasının tam olarak gerçekleşmemesidir. Bu engeller ortadan kaldırılmalıdır ki demokrasinin "sosyal genlerimize" yerleşmesi için doğal ortam ortaya çıksın. Demokrasi kullanılabilir ve faydalı bir kavram haline gelsin.

Peki Kim Öncülük Ödecek?

Hepimiz "sistem tıkanı", diyoruz. En azından bu konuda mutabakat var. Ancak, tıkanıklığı nasıl aşacağız, işte bu konuda ya zihinler karışık, ya da öneriler inandırıcı değil. Bu kargaşa da toplumsal bir umutsuzluk yaratıyor ki, bu durum sistemin tıkanmasından daha tehlikeli. Hastalanmak ayrı bir şey, hastalığın çaresiz olduğunu düşünmek ayrı.

Ben de bu umutsuzluk hastalığına zaman zaman tutuluyorum. "Bizden geçti, bari genç nesil bir şeyler yapsın", diye klasik reçeteler arıyorum. Dayandığım nokta onların bizlerden daha dinamik olacaklarına dair taşıdığım inanç. Ancak, nasıl bizim elimizde bir sihirli değnek yoksa onların elindeki sihirli değnek nedir, diye de merak etmeden duramıyorum. Dilerim, "aklı" bizden daha iyi kullanırlar.

Ancak, görevim gereği Anadolu'ya yaptığım seyahatler bana yeni ve anlamlı bulduğum bir umut kapısı doğurdu. Evet, siyasilere deyimim ile "Anadolu Kaplanları!"

Denizli, Kayseri, Gaziantep, Kahramanmaraş, Konya, Çorum sadece benim gözlerimle gördüklerim. Bu kentlerimiz son 5-6 yılda adeta iki misli büyüdüler. Caddelerine caddeler katıldı. Herbirinde lüks binalar almış başını gidiyor. Bunu yaratan ne? Tabî ki, devasa adımlarla büyüyen sanayi. Bu şehirler ikinci, üçüncü organize sanayi bölgelerini bitirmişler. Dördüncüyü, beşinciye hazırlıyorlar. Bu bölgelerde boş arazi bulmak ise ne mümkün!

Anadolu insanı almış çantasını eline, Rusya'ya, Avrupa'ya mal satmaya gidiyor. Tüm ticari faaliyetlerini kendi başlarına icra etmeye o kadar alışkanlar ki, devlet baba sözü hiç ağızlara alınmıyor. Ustelik "babalar ve oğullar" ilginç bir takım oluşturuyorlar. Babalar birer ticaret dahisi. İş kuranlar onlar. Tipolojileri ekonomi kitaplarındaki "müteşebbis" tarifine tam uyuyor. Şimdi de ikinci nesil kapıda. Kendileri istedikleri gibi okuyamayan babalar oğullarını, kızlarını Avrupa'da, Amerika'da okutmuşlar. Herbiri atölye organizasyonundan fabrika organizasyonuna geçmekte olan bu işletmelerde babalar üretmeyi ve satmayı biliyorlar. Oğullar da bu devasa büyüyen işletmelerde "modern üretim" yapılarını yaratmaya çalışıyorlar. Bu da tatlı ve dinamik bir rekabet yaratıyor, işletmelerin içinde. Her bir işletmede de 1000-1500 kişi çalışıyor. Demek ki bu kadar aile rızkını bu

işletmelerden temin ediyor.

Yukarıda kabaca aktardığım yapı her bir şehirde kendi ekonomisini yaratıyor. Bir kere inşaat sektörü almış başını gitmiş. Harıl harıl fabrika binası ve cebi para gören insanlara konut yapıyorlar. Belediyeler kendi ufukları çerçevesinde kah düzenli, kah tüyler ürpertici bir şekilde şehri büyütüyorlar. Caddeler caddelere ekleniyor. Bu şehirlerde "lüks" adına aklınıza gelecek herşey alıcı buluyor. Bazı fabrikaların işçilere ayrılmış otoparklarını görmek gerek. Arabası olmayan işçiler için de işletmelerin organize ettiği muntazam taşıma servisleri var.

Niçin Onlar Öncü Olacak?

1) Sadece kendileri zengin olmakla kalmıyorlar, binlerce insana ekmek sağlıyorlar. Makro ekonomiyi büyütüyorlar. İnanın hep önümüzdeki kış gelecek diye beklediğimiz ekonomik kriz bir türlü gelmiyorsa bu insanların sayesinde. 5 Nisan kararlarından sağ salim çıkabilmemizi onlar sağladı. Yıllardır çalışmayan devlete rağmen onlar ayakta.

2) Sermayeyi tabana yayıyorlar. Çeşitli şehirlere öyle dağılmışlar ki kartel, tekel olmaları mümkün değil. Bu şehirlerde işsizlik de asgari seviyeye inmiş. Büyük şehirleri boğan göçlerin panzehiri de onlar olacaklar.

3) Türkiye'de demokrasi bu insanlar sayesinde tabana yayılacak ve yerleşecek.

a) Bir kere bu insanlar toplu üretim yaptıkları için demokrasinin esas amacı olan "bir arada yaşamayı" ister istemez öğreniyorlar ve öğretiyorlar. Uzlaşmayı, paylaşmayı becermeden üretim olmayacağını günlük hayatlarında yaşıyorlar.

b) Büyük şehirlerde birbirine uzak duran "muhafazakâr", "çağdaş" ikilemi onlarda yok. İkisini de meczetmişler. Hacı babalar ile beyaz gömlekli oğullar bir arada üretiyorlar. Çalıştırdıkları işçiler arasında her türlü görüşten

insan var. Aralarında tartışıyorlar ama ortak bir menfaatin peşinden koştukları için "hoş-görü" hakim. Kimse kimseye kem gözle bakmıyor, daha doğrusu bakamıyor.

c) Bence en önemli unsur: Bu insanlar Ankara'ya muhtaç değiller! Kendi kendilerine, asgari merkezi yardımla palazlanmışlar. Ankara'nın kendi odedikleri vergilerle var olduğunu biliyorlar. Ankara'ya bir şey gebe değililer. Biraz ileri giderlerse Ankara'nın onlara geçmişleri ile ilgili hatırlatacağı bir şey yok. Bu güçlerinin farkına vardıkları gün kat edecekleri mesafede geri adım atmak için bir borçları olmayacak. Şu anda Ankara ile ilgili talepleri tam anlamı ile "gölge etmesinler" seviyesinde. Başka bir şey istemiyorlar.

Ben çok yakında vergileri ile var ettikleri Ankara'dan talepte bulunmak için örgütleneceklerine inanıyorum. Talepleri de: varlıklarını sürdürebilmelerinin tek yolu olan ve zaten fabrikalarında muhafazakârı ve "çağdaş" ile bir arada yaşayarak ve üreterek öğrendikleri, bunun için de "sosyal genlerine" yerleşmeye başlayan demokrasi olacak.

Öncülüğünü patronu ile işçisi ile Anadolu Kaplanlarının yapma şansı olan demokrasi nasıl bir demokrasi olacak?

Millet-devlet kucaklaşmasında yolları açabilmek için aşağıda sadece didaktik bir şekilde arzedilen, **herbiri derinine analiz edilmeye muhtaç ve katiyen bütünlük iddiası taşımayan bazı öneriler sunmak istiyorum:**

1) Demokrasi ile doğrudan ilgili bulunmasa da;

a) vergi reformu yapılmalıdır,

b) serbest piyasa ekonomisinin önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır,

c) devlet üretimden tamamen çekilmelidir.

2) Genel anlamı ile eğitim sistemi;

- a) bilgiyi ezberlemekten bilgiyi aramaya,
  - b) bilgiyi analiz etmeye ve araştırmaya,
  - c) mutlak doğruluk iddiası taşımayan bilgidен şüpheye,
  - d) dolayısı ile otoriteyi sorgulamaya yönelmelidir. Eğitim sistemi genel anlamda zihniyet değişimini hedeflemelidir.
- 3) İmam Hatip Liseleri'nin sayısı ihtiyaç oranına indirilmeli, ancak özel statüye sahip din ağırlıklı liseler kurulmalıdır.
- a) Bu liseler klasik eğitim dışında din ağırlıklı eğitim vermelidir.
  - b) Bu okullar İslami yaşam tarzı açısından serbest olmalıdır.
  - c) Mezunları üniversitede istedikleri alanda ihtisaslaşmak üzere hazırlanmalıdır.
- 4) Klasik liselerde dinin ve mezheplerin önemini öğreten ve dine sosyolojik, tarihsel ve kültürel açıdan yaklaşan din dersleri mecburi olmalıdır.
- 5) Dini öğretiyi veren ve inancı pekiştiren (Aleviler için Alevi mezhebi) dersler klasik liselere seçmeli ders olarak konmalıdır.
- 6) Kur'an kursları serbest olmalıdır.
- 7) Mecburi eğitim 5+3 olarak düzenlenmelidir.
- 8) Eğitim her safhada "herkese bedava olmak" kavramından kurtulmalıdır. Devlet sadece ihtiyaç sahibinin (fukaranın) eğitimini finanse etmelidir.
- 9) Eğitim merkezi bir yapıdan kurtarılmalıdır. Milli Eğitimin görevleri eğitimin etiğini ve ilkelerini koymak, rehberlik, denetim ve gözetim ile sınırlı olmalıdır.
- 10) Genel müfredat çerçevesinde yerel yönetimler, müfredata yerel ihtiyaçlara cevap ve-

ren seçmeli dersler koyabilmelidir (örneğin Kürtçe).

11) Dil birliği ve zihniyet birliği açısından eğitimde resmi dilin Türkçe olarak kalması elzemdir.

12) Tüm tarikatların, mezheplerin, tekke ve zaviyelerin önündeki **her türlü kanuni** engel kaldırılmalıdır. İsteyen istediği gibi, istediği imamla ibadetini yapabilmeli, herkes serbestçe bağlı olduğu tarikatı beyan edebilmektedir.

13) Diyanet İşleri yeniden düzenlenmelidir:

a) Bu amaçla nüfus sayımlarında vatandaşlara din ve mezhepleri sorulmalı, ancak, nüfus cüzdanlarında din ile ilgili bir bölüm olmamalıdır.

b) Diyanetin Yönetim Kurulu nüfus sayımlarında beyan edilen oranlara göre mezhepler arasında paylaşılmalıdır.

c) Diyanet'in Başkanı ve Yönetim Kurulu üyeleri mezheplerin sayısal temsil oranına göre TBMM tarafından seçilmeli ve tamamen özerk bir yapıya sahip olmalıdır, (Örnek: T.C. Merkez Bankası).

d) TBMM, seçeceği kurulda tüm mezhepleri nüfus sayımında beyan edilen oranlarda oluşturmak zorunda olmalıdır.

e) Seçilen üyelerin görev süresi TBMM'nin görev süresi ile oranlı olmalı, ancak erken genel seçim olursa üye seçimi yenilenmelidir.

f) Serbest beyanları ile tarikat mensubu olanlar Diyanet Yönetimine aday olamazlar.

g) Diyanet sadece İslamın mezheplerine hizmet vermek ile sorumludur. Tarikatlar özel alandır.

h) Adaylar hiçbir Partinin üyesi olamaz.

14) Sünnilerin imamları, Alevilerin dedeleri köy ve mahalle muhtarlarının seçimi sırasında seçimle işbaşına gelmeli ve Diyanet İşleri Yönetim Kurulunun özerklik haklarından aynen yararlanmalıdır. Aday çıkmayan yerlere Diyanet atama yapabilir. Adaylar hiçbir siyasi Partinin üyesi olamazlar. İmamlar Diyanet İşlerine sadece özlük işleri ve bütçe açısından bağlı olmalıdır.

15) Yeterli talep oluşması durumunda yerel dillerde radyo ve televizyon yayını yapmak serbesttir.

16) Kılık kıyafet ile ilgili tüm kanun ve yönetmelikler iptal edilmelidir.

17) Medeni Kanun açısından korunmaya alınabilmesi için **kayıt edilmek** koşulu ile din adamları da nikah kıyabilmelidir.

18) İsteyen istediği adı kullanabilir.

19) Yeterli imzayı toplayanlar yaşadıkları yörenin adını değiştirmek için yerel referandu

ma gidebilirler.

Eminim bu listeye ilaveler yapmak isteyenler, itiraz edenler olacaktır. Benim amacım var olanları sıralamak yerine eksikliklerin bir envanterini çıkarmak.

Demokrasi çok kaliteli bir kumaş. Ancak, toplumların bedenine tam oturabilmesi için özel terzilik gerekiyor. Toplumsal bedene göre dikilmemiş bir demokrasi ya beden tarafından benimsenmiyor, ya da bizdeki gibi hep bir yerleri sarkıyor. Zaten demokraside ileri gitmiş ülkeler hep böyle yapmışlar. Bunun için Batı'da Hristiyan Demokratlar var. Türkiye'de benim önerilerimi dinleyenlerin bir kısmı da Yeni Demokrasi yerine **Müslüman Demokrasi** deyimini kullanmamı öneriyorlar.

Adı şu veya bu olsun, artık somut öneriler ile demokrasiyi bünyemize oturtmanın zamanı geldi, geçiyor bile.

Benim makalem sadece bir deneme.